

Financiële gezondheid

Samen navigeren door onzekere tijden

Maart 2024

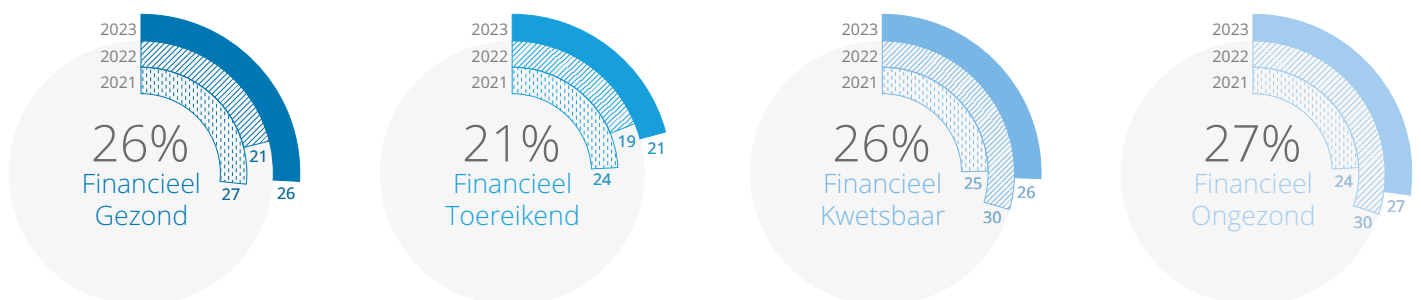
Samenvatting

In 2023 heeft Deloitte voor het derde jaar op rij onderzoek gedaan naar de financiële gezondheid van Nederlandse huishoudens. In dit jaarlijks terugkerende onderzoek kijken we vanuit een brede en positieve benadering naar de wisselwerking tussen Inkomen, Uitgaven, Sparen, Lenen en Planning. Afgelopen jaar vonden Nederlandse huishoudens ondanks onzekere tijden meer balans in de verschillende aspecten van hun financiële leven. Het is positief dat de financiële gezondheid van Nederlandse huishoudens erop vooruit is gegaan sinds 2022, maar het is te vroeg om zeggen of hiermee ook structureel een opwaartse beweging is ingezet. Financiële gezondheid is een dynamisch samenspel van factoren, dat onder invloed van de economie en individuele omstandigheden altijd in beweging is.

Economisch gezien keerde de rust in 2023 enigszins terug na het roerige jaar 2022. De uitkomsten van ons onderzoek naar de financiële gezondheid van Nederlanders in 2023 zijn in lijn met die voorzichtige verbetering. Het aantal financieel Gezonde huishoudens nam toe van 21% naar 26% en ook de groep financieel Toereikende huishoudens werd groter (van 19% naar 21%). Dat betekent tegelijk dat het aandeel van de financiële gezondheidsniveaus Kwetsbaar en Ongezonder kleiner werd, van 60% in 2022 naar 53% in 2023. Een verbetering dus, maar meer dan de helft van de Nederlandse huishoudens bevindt zich nog altijd in een financieel kwetsbare situatie.

Hoewel gemiddeld gezien de financiële gezondheid van Nederland is verbeterd, moet het onderwerp hoog op de agenda blijven. De maatschappij waarin we leven is constant in beweging onder invloed van talloze (mondiale) crises en de relatieve voorspelbaarheid en zekerheid van afgelopen decennia komt niet meer terug. Dit zet de bestaanszekerheid onder druk, en niet alleen van de kwetsbaardere huishoudens in de samenleving. Om huishoudens weerbaar te maken, zijn maatregelen gericht op kortetermijn herstel niet voldoende. Er is behoefte aan oplossingen die structureel blijven bijdragen aan het financiële handelingsperspectief van huishoudens, zodat zij in elke fase van hun leven voldoende regie hebben om hun situatie positief te beïnvloeden. Samen moeten we navigeren door onzekere tijden.

Figuur S.1 Nederland in financiële gezondheidsniveaus in 2021, 2022 en 2023, in %

Uitkomsten op de domeinen

Inkomen

Het inkomen dat huishoudens in 2023 ontvingen was iets minder stabiel dan in 2022. **56%** van de huishoudens ontving een vergelijkbaar inkomen, in de afgelopen twaalf maanden, in 2022 was dit nog **62%**.

69% van de huishoudens hield maandelijks een beetje tot veel geld over ten opzichte van **64%** in 2022.

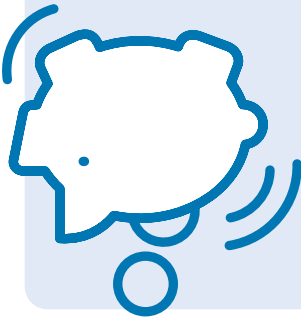
Meer huishoudens – **53%** - kunnen hun inkomen voor de komende twaalf maanden of meer voorspellen. In 2022 was dit nog **50%**.

Uitgaven

57%

Meer huishoudens hadden in de afgelopen twaalf maanden totale uitgaven die lager of veel lager waren dan hun inkomen (**57%** versus **55%** in 2022)

Toch zijn de uitgaven en inkomsten voor bijna **een op de vijf** huishoudens nog altijd niet in evenwicht: **18%** gaf aan meer uit te geven dan binnen te krijgen.

Lenen

Minder huishoudens maken zich zorgen over schulden

Het percentage Nederlandse huishoudens dat (zeer) zeker is over het aflossen van hun hypotheek is toegenomen van **44%** in

2022 naar **49%** in 2023. Ook de groep die de hypotheek aflost door aan het einde van de looptijd een nieuwe lening af te sluiten is afgenomen van 11% in 2022 naar 8%.

Meer huishoudens met consumptieve schulden verwachtten die schulden binnen een jaar te hebben afgelost zonder hun levensstijl aan te passen. In 2021 en 2022 was dit nog een op de vijf huishoudens, maar in 2023 is dit aantal toegenomen tot bijna een kwart (24%).

Sparen

Bijna een op de vijf van de Nederlandse huishoudens is in 2023 zeer onzeker over de haalbaarheid van het kunnen doen van een grotere uitgave.

Maandelijks sparen is toegenomen van **64%** in 2022 naar **66%** in 2023. Een meerderheid – 38% versus 35% in 2022 – zette elke maand een wisselend bedrag opzij.

Net als in 2022 heeft ongeveer de helft van de Nederlandse

huishoudens er vertrouwen in dat zij na hun pensioen genoeg inkomen hebben.

Planning

72%

Net als in 2022 maakte **72%** van de Nederlandse huishoudens in 2023 financiële plannen voor de toekomst. Dat betekent dat nog steeds **ruim een kwart** van de Nederlandse huishoudens zich hier niet mee bezig houdt.

Net als in 2022 gaf in 2023 **56%** van de huishoudens aan (zeer) zeker te weten dat hun verzekeringen forse schade (bijvoorbeeld na inbraak) voldoende dekken.

Dwarsdoorsnede van Nederland

---

1. Financieel Kwetsbaar en financieel Ongezonder onder de loep

Bestaanszekerheid, een thema dat als rode draad door het nieuws en de politieke discussie van 2023 liep. Financiële gezondheid is een belangrijk onderdeel van bestaanszekerheid. In 2023 was meer dan de helft van de Nederlandse huishoudens financieel Kwetsbaar (26%) of financieel Ongezonder (27%). Huishoudens die vallen binnen het financiële gezondheidsniveau Ongezonder hebben het zeer zwaar om hun financiële gezondheid in balans te houden. Zo had 96% van de financieel Ongezonde huishoudens in meer of mindere mate moeite om de rekeningen te betalen of slaagde zij hier überhaupt niet in. Handlingsperspectief lijkt daarmee voor deze huishoudens niet altijd aanwezig. Het contrast met financieel Kwetsbare huishoudens is groot. Zij zijn weliswaar vaak in staat om maandelijks precies rond te komen of houden een beetje geld over, maar het ontbreekt hen vaak aan mogelijkheden om toereikende financiële buffers op te bouwen. Dit maakt hen vatbaar voor eventuele tegenslagen. Tegelijkertijd blijven deze financieel Kwetsbare huishoudens vaak uit beeld voor organisaties en instanties totdat ze daadwerkelijk in de financiële problemen komen. Dit terwijl juist ook deze huishoudens gebaat zijn bij hulp. Deze huishoudens kunnen geholpen worden voordat ze terugvallen naar het financiële gezondheidsniveau Ongezonder. Daarbij lijken zij over betere uitgangspunten te beschikken dan de financieel Ongezonde huishoudens, waarbij een zet in de goede richting ook echt direct een wezenlijk verschil kan maken.

1

2. Financiële gezondheid in context: hoe de omgeving een rol speelt

Wat mensen in onze omgeving doen en vinden, heeft invloed op onze houding en gedrag. Ons onderzoek toont aan dat als het gaat om financiële zaken, veel Nederlanders het dicht bij huis zoeken. Een derde van de Nederlanders laat zich leiden door familie en vrienden bij het doen van aankopen en meer dan de helft bespreekt financiële zaken vooral met de partner. Praten over de financiën doen Nederlanders overigens niet graag: 41% praat nooit of zelden over hun financiën. Opvallend is dat 69% van de Nederlanders hun financiële problemen het liefst zelfstandig oplost. Wanneer Nederlanders wel open staan voor hulp, dan staan zij het meest open voor hulp uit de familie- en vriendenkring. Die focus op de directe omgeving lijkt ervoor te zorgen dat Nederlanders minder open staan voor hulp vanuit andere partijen. Zo scoren mijn bank (10%), de werkgever (6%), de gemeente (8%) en andere overheidsinstanties (7%) laag. Er is meer onderzoek nodig om te achterhalen hoe de drempel verlaagd kan worden voor Nederlandse huishoudens om hulp te zoeken of te ontvangen door experts, werkgevers of banken. Dit inzicht is essentieel om te zorgen dat initiatieven van partijen binnen het ecosysteem een groter bereik krijgen.

2

3. De uitdagingen van zelfstandigen in de context van financiële gezondheid

Zelfstandig ondernemerschap is een aantrekkelijke vorm van arbeid, maar het heeft ook een keerzijde. Zelfstandigen zijn vaak kwetsbaarder bij veranderingen in hun persoonlijk leven of macro-economische schommelingen. Ondanks deze keerzijde zijn zelfstandigen bovengemiddeld vaak financieel Gezond. In 2023 was 34% van de zelfstandigen financieel Gezond in vergelijking met 28% van de werknemers. Hoewel de financiële gezondheid van zelfstandigen gemiddeld gezien beter is dan die van werknemers, neemt dat niet weg dat zelfstandigen inherent op bepaalde punten kwetsbaarder zijn. Voor zelfstandigen zijn financiële buffers daarom extra van belang. De meest gebruikte manier voor zelfstandigen voor het opbouwen van een financieel vangnet is spaargeld. Met de spaarbuffers van zelfstandigen lijkt het in 2023 beter te zijn gegaan. Daarnaast is ook investeren bovengemiddeld populair bij zelfstandigen. Toch lijkt een deel van de zelfstandigen niet voldoende geld achter de hand te hebben voor onvoorziene omstandigheden. Hoewel dit ook voor werknemers geldt, is het grote verschil dat zelfstandigen het vangnet missen dat werknemers via hun werkgever hebben. Het risico dat zij kopje onder gaan bij ziekte of verminderde vraag is daarmee groter. De vraag blijft hoe deze groep gestimuleerd en/of geholpen kan worden om verbeteringen aan te brengen.

3

4. Een leven in balans? De financiële gezondheid in de levensfase van 18-24-jarigen en 65-plussers

De financiële gezondheid van Nederlanders fluctueert door de jaren heen. Zo bevinden 18-24-jarigen zich in een fase waarin fouten maken deel uitmaakt van het financiële leerproces, maar waarin ook het fundament voor financiële gezondheid wordt gelegd. Ondanks dat een groter deel van de 18-24-jarigen in 2023 financieel Gezond is (18%), blijft het zorgwekkend dat nog steeds ruim twee derde van de 18-24-jarigen financieel Kwetsbaar of Ongezonder is. De 65-plussers zijn juist een groep die een overwegend stabiel beeld laten zien. Met bijna zes op de tien 65-plussers die financieel Gezond en Toereikend zijn, waren zij in 2023 de meest gezonde groep. Maar ook onder de 65-plussers bevinden zich huishoudens die te maken hebben met veel financiële uitdagingen: in 2023 was 42% van de 65-plussers financieel Kwetsbaar of financieel Ongezonder.

Waar zien we de verschillen als we kijken naar deze levensfasen? 18-24-jarigen ervaren meer impactvolle levensgebeurtenissen dan 65-plussers welke de financiële gezondheid kunnen beïnvloeden. Waar de 18-24-jarigen gemiddeld gezien vaker een kortetermijnfocus hebben, hebben 65-plussers een meer behouden houding ten aanzien van uitgeven en sparen. Daarnaast geven 18-24-jarigen vaker aan gebruik te maken van risicovolle producten en/of diensten, zoals online gokken, achteraf betalen (ook welbekend als Buy Now, Pay Later) en cryptovaluta. 65-plussers investeren minder, daarnaast maakt 44% geen financiële plannen. Dit heeft mogelijk te maken met het feit dat inkomen en uitgaven minder veranderlijk zijn maar ook dat de periode waarvoor gepland of geïnvesteerd kan worden korter is.

4

5. Economische gelijkheid: nog steeds meer wens dan werkelijkheid

Zowel mannen als vrouwen hadden in 2023 vaker het financiële gezondheidsniveau Gezond of financieel Toereikend. Toch is het verschil tussen mannen en vrouwen juist groter geworden. Dit is met name te wijten aan het feit dat mannen in 2023 een grotere inhaalslag maakten dan vrouwen. Vooral de categorie financieel Ongezonder toont een groot verschil: 32% van de vrouwen tegen 22% van de mannen. Ondanks voorzichtige verbeteringen bij vrouwen qua hoogte van het inkomen, bevinden vrouwen zich nog steeds vaak in een onzekere financiële situatie. Qua financieel gedrag zien we een aantal interessante verschillen tussen mannen en vrouwen. Zo deden vrouwen in 2023 vaker dan mannen aankopen waar ze achteraf spijt van hadden en maakten vrouwen vaker gebruik van Buy Now, Pay Later. Vrouwen zijn meer gaan sparen maar de al aanwezige verschillen tussen mannen en vrouwen zijn nauwelijks kleiner geworden. Ze lopen daarnaast nog steeds achter bij mannen als het gaat om financiële planning en investeren. Mannen plannen vaker voor de lange termijn, terwijl vrouwen zich meestal richten op korte termijnplanning, mogelijk ingegeven door een beperktere financiële ruimte.

5

Aanbevelingen

Plaats financiële gezondheid blijvend hoog op de agenda

Financiële gezondheid stond ook in 2023 hoog op de agenda. Verscheidene spelers binnen het ecosysteem van financiële gezondheid namen het initiatief om huishoudens te ondersteunen bij hun financiële welzijn. Ondanks de inspanningen van zowel de publieke als private sector is er meer nodig om Nederlandse huishoudens effectief te (blijven) ondersteunen. Dit vereist opschaling van bestaande initiatieven en ontwikkeling van nieuwe initiatieven om zo nog meer huishoudens (beter) te bereiken. Het verbeteren van financiële gezondheid vraagt daarnaast om een lange adem, aangezien de effecten van initiatieven vaak pas na verloop van tijd zichtbaar worden. Daarom moet financiële gezondheid een structureel onderwerp op de agenda zijn én blijven.

Vergroot financiële kennis en vaardigheden van alle Nederlanders

Financiële educatie vanaf jonge leeftijd is essentieel en moet een vast onderdeel worden van het formele schoolcurriculum. Zolang dit niet gerealiseerd is, moeten in de tussentijd (en mogelijk ook daarna) partijen binnen het ecosysteem van financiële gezondheid effectief samenwerken om een consistente en kwalitatief goede financiële educatie te waarborgen.

Financiële educatie moet toegankelijk zijn voor alle Nederlanders, ongeacht of zij op dit moment problemen ervaren. Daar waar mensen geen structurele educatie hebben ontvangen via het onderwijs of voor wie het onderwijsaanbod onvoldoende was, is het van belang dat alternatieve kanalen en instanties voorzien in de noodzakelijke financiële educatie. Educatieve inspanningen dienen hierbij herhalend van aard te zijn en rekening te houden met de diverse behoeften en omstandigheden van verschillende demografische groepen, vooral zij die kampen met beperkte financiële gezondheid en financiële redzaamheid. Elke groep vereist een specifieke benadering, met maatwerk passend bij hun context en beleving.

Om dit alles te realiseren is coördinatie tussen verschillende aanbieders van belang. Dit waarborgt uniformiteit en toegankelijkheid en komt de kwaliteit en doeltreffendheid van financiële educatie ten goede. Tezamen draagt dit bij aan gelijke kansen voor iedereen in Nederland.

Werk zelf aan jouw financiële gezondheid

Het bevorderen van een financieel gezonde samenleving is een gedeelde verantwoordelijkheid waarbij zowel organisaties als individuele huishoudens zelf een belangrijke rol spelen. We moedigen alle huishoudens in Nederland aan om, binnen hun mogelijkheden, te werken aan hun eigen financiële gezondheid. Het hebben van inzicht en overzicht in waar een huishouden financieel staat zijn de eerste stappen naar een goede financiële gezondheid. Tools zoals de FinanciëleGezondheidsCheck van het Nibud kunnen hierbij helpen. Effectieve financiële planning, zowel op korte als op lange termijn, is cruciaal en ons onderzoek benadrukt dat dit een punt van aandacht blijft voor velen. Regelmatig plannen kan helpen bij het realiseren van toekomstdromen en het aanpakken van financiële uitdagingen. De individuele aandachtspunten van huishoudens met betrekking tot de financiële gezondheid veranderen met de tijd. Daarom vereist financiële gezondheid constante aandacht en actie.

Normaliseer het gesprek over financiën

Uit ons onderzoek blijkt dat veel Nederlanders nog steeds terughoudend zijn in het bespreken van hun financiën en het zoeken naar hulp bij financiële problemen. Dit weerhoudt hen van het verkrijgen van nieuwe inzichten en het leren van elkaar of experts. Nederlanders kunnen het initiatief nemen in het veranderen van deze cultuur door in hun eigen omgeving open te zijn over financiën. Partijen binnen het ecosysteem, zoals werkgevers, moeten op hun beurt de juiste omstandigheden creëren om openheid te ondersteunen en het vragen van hulp te normaliseren. Er moet een klimaat van vertrouwen worden gecreëerd waarin financiële gezondheid een normaal en regulier gespreksthema is, juist ook als er nog geen financiële problemen zijn. Dit is een oproep aan alle betrokkenen om samen te werken aan het bevorderen van financiële openheid en preventieve ondersteuning. Tegelijkertijd moedigen we alle Nederlanders aan om een open houding aan te nemen ten aanzien van gesprekken over hun financiën en om hulp te zoeken waar nodig.

Ondersteun bestaand netwerk in hun signaalfunctie

Veel Nederlanders mijden het gesprek over hun financiën en schuwen hulp bij financiële moeilijkheden, vaak door schaamte of wantrouwen richting instanties. Het inzetten van bestaande netwerken, zoals bijvoorbeeld huisartsen, sociaal werkers en leiders van geloofsgemeenschappen, kan helpen bij het vroegtijdig signaleren van financiële problemen. Deze partijen staan dicht bij de mensen, worden doorgaans meer vertrouwd, en zijn daardoor beter in staat om problemen (vroegtijdig) te signaleren. Deze signaleringsrol vereist wel dat deze partijen adequaat geïnformeerd en ondersteund worden. Partijen zoals bijvoorbeeld gemeenten kunnen hierin coördineren, door een helder en toegankelijk overzicht van hulpopties te bieden. Het wegnemen van barrières, zoals tijdgebrek of financiële hindernissen, is daarbij cruciaal.

Maak grote transitie betaalbaar voor elk huishouden

Het is belangrijk dat we het handelingsperspectief van Nederlandse huishoudens vergroten door educatie, een toegankelijk hulpaanbod en een inclusief financieel systeem. Overheden en andere partijen moeten samen een duurzame visie ontwikkelen voor grootschalige veranderingen, zoals de energietransitie naar een CO2-neutrale maatschappij. Deze overgang vraagt aanzienlijke investeringen die voor financieel kwetsbare huishoudens niet gemakkelijk te dragen zijn. Betaalbaarheid en voorspelbaarheid zijn daarom essentieel. Om de maatschappelijke verduurzaming te laten slagen, is een samenwerking tussen publieke en private partijen nodig die een rechtvaardige energietransitie waarborgt. Dit moet alle Nederlandse huishoudens in staat stellen om mee te doen aan de transitie en tevens te profiteren van de voordelen, met duidelijkheid over de financiële verwachtingen op de lange termijn.

Contact

**Wendy Brink -
den Nieuwenboer**
Director bij Deloitte
Risk Advisory
wbrink@deloitte.nl

Peter van Loon
Partner bij Deloitte
Consulting
pevanloon@deloitte.nl

Deloitte.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL”), its global network of member firms and their related entities. DTTL (also referred to as “Deloitte Global”) and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL does not provide services to clients. Please see www.deloitte.nl/about to learn more.

Deloitte is a leading global provider of audit and assurance, consulting, financial advisory, risk advisory, tax and related services. Our network of member firms in more than 150 countries and territories serves four out of five Fortune Global 500 companies. Learn how Deloitte’s approximately 286,000 people make an impact that matters at www.deloitte.nl.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms or their related entities (collectively, the “Deloitte network”) is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.